

***Melek Teyzeyle Sosyoloji ve İftira* Adlı Öykülerde Modernlik Anlayışı** The Conception of Modernity in Stories Entitled *Melek Teyzeyle Sosyoloji* and *İftira*

Okan ANCAK*

Öz

Edebiyat metinleri üretilmiş oldukları dönemle ve edebiyatçıların siyasal yönelimleriyle doğrudan bağlantılıdır. Edebiyat alanı kültürel ve toplumsal bağlamda üretilmiş olan kurgusal metinlerden oluşmakta, siyasal ve toplumsal sorunlar edebiyat metinlerinde karşılık bulmaktadır. Dolayısıyla edebiyat metinlerinin metni üreten yazarın dünya görüşünden bağımsız bir şekilde değerlendirilemeyeceğini ileri sürmek mümkündür. Edebiyat ile siyaset arasındaki yakın ilişki Türk edebiyatında da geçerliliğini korumaktadır. Edebiyat eserleri Türkiye’de siyasal hayatın gelişiminde çeşitli siyasal akımlar arasındaki kültürel mücadelede araçsallaştırılmış kaynak metinlerdir. Bu çalışmanın amacı edebiyat ile siyaset arasındaki ilişkiden hareketle *Melek Teyzeyle Sosyoloji* ve *İftira* adlı öykülerde Türkiye’deki modernleşme olgusunun ve sürecinin hangi düşünsel bağlamlarda ele alınmış olduğunun incelenmesidir. *Melek Teyzeyle Sosyoloji* adlı öyküde *doğal aile* benzetmesi üzerinden modernleşme -tersinden okunduğunda ise modernleşememe- sorunsalı olay kurgusunun merkezinde yer alırken *İftira* adlı öyküde olumsuz özellikleriyle öne çıkarılan ve ilkelikle özdeşleştirilen taşra (köy) ile modern şehir uyumsuzluğu üzerinden kurgulanan *gerilik-modernlik* çatışması dikkat çekmektedir. Her iki öykü de modernleşmeden yana tavır alan Genç’in siyasal kimliğinden ayrı değerlendirilemeyecek edebiyat metinleri olarak öne çıkmaktadır. Edebiyat ile siyaset arasındaki ilişkiden yola çıkılarak incelenmeye çalışılan iki öykünün de siyasal ve düşünsel çerçevede modernist bir dünya görüşünü içerdiği anlaşılmaktadır.

Anahtar sözcükler: Modernlik, gerilik, ilkelik, doğal aile.

Abstract

Literary texts are directly related to the period in which they were produced and the political orientations of literati. The field of literature consists of fictional texts produced in cultural and social context, political and social problems correspond in literature texts. Therefore it is possible to deduce that literary texts can not be interpreted independently from the author’s worldview. The close relationship between literature and politics maintains its validity in Turkish literature as well. Literary works are source texts instrumentalized in the cultural struggle between various political movements in the development of political life in Turkey. The aim of this study is to examine the intellectual contexts in which the modernization phenomenon and process in Turkey are discussed in the stories *Melek Teyzeyle Sosyoloji* and *İftira*, based on the relationship between literature and politics. In *Melek Teyzeyle Sosyoloji* the problematic of modernization -when read reversely inability of modernization- is in the center of theme through the natural family metaphore, and in *İftira* a conflict between primitiveness and modernity attracts attention through the fictional unconformity of the country (village) highlighted with negative features and identified with primitiveness and deficiency

* Arş. Gör., Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü. e-posta: okanancak@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2806-9475

and modern city. Both stories are literary texts that can not be distinguished from the political identity of Genç, who favored modernization. It is understood that both stories, which are tried to be analyzed based on the relationship between literature and politics, contain a modernist worldview in a political and intellectual framework.

Keywords: Modernity, deficiency, primitiveness, natural family.

Giriş

Eagleton (1996, s. 169) modern edebiyat kuramının çağımızın siyasal tarihiyle doğrudan ilişkili olduğuna işaret ederek modern edebiyatın modern döneme özgü siyasal ve ideolojik gelişmelerle iç içe geçmiş bir alan olduğunu belirtir. Bakhtinci anlamda bir metnin içerisinde doğduğu kültürel, maddi ve toplumsal gerçeklik edebiyatın ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır; dolayısıyla edebiyat metinleri -insanı çevreleyen maddi ve toplumsal şartlarla ilişkili olduğundan- konu ve içerik bakımından ideolojinin biçimlendirdiği veya doğrudan ideoloji bağlantılı metinlerdir (Madran, 2012, s. 30). Bir diğer ifade ile toplumsal yaşam edebiyat metinlerinin konusunu ve içeriğini oluşturmaktadır. Benzer şekilde edebiyat metinlerinin siyasal yorumuna öncelik verdiği *Siyasal Bilinçdışı* adlı çalışmasında Frederic Jameson (2011, s. 17-20) da nihai olarak toplumsal ve tarihsel niteliği olmayan hiçbir şeyin mümkün olmadığı düşüncesinden hareketle edebiyatın siyasal bağlam ile ilişkisine dikkat çekmektedir.

Eagleton, Bakhtin ve Jameson’un benzer doğrultuda geliştirmiş oldukları yaklaşımlarını takip ederek içerisinde doğmuş olduğu siyasal, kültürel ve ideolojik şartlardan bağımsız bir edebiyat alanının mümkün olamayacağı sonucuna ulaşılabilir. Dolayısıyla edebiyat metinleri edebiyatçıların yaşamlarını sürdürdükleri ve eserlerini üretmiş oldukları siyasal ve kültürel ortamla doğrudan ilişkilidir. Türkiye’de edebiyat ve siyaset arasındaki ilişkinin niteliğini anlamak açısından ise Türk siyasal düşüncesinde merkezi bir konumda yer alan modernleşme/çağdaşlaşma olgusuna yönelik çeşitli yaklaşımlara odaklanarak açıklayıcı nitelikte birtakım çıkarımlarda bulunmak mümkündür. Bu çerçevede modernleşme, batılılaşma veya çağdaşlaşma olarak adlandırılan sürecin en somut tezahürlerinden biri olarak kabul edilebilecek olan Tanzimat dönemi gelişmelerine değinmek yerinde olacaktır.

Sina Akşın (2016, s. 23) Osmanlı-Türk toplumunda batılılaşma ve çağdaşlaşma şeklinde farklı kavramlarla da adlandırılan modernleşme sürecinin Tanzimat ile birlikte yoğunluk kazandığını belirtmekte ve Tanzimat dönemini Osmanlı-Türk toplumunun Orta Çağ’dan Yeni Çağ’a geçişi şeklinde yorumlamaktadır. Hakikaten de 1839-1876 yılları arasında kapsayan Tanzimat devri devletin her kurumunda ve Osmanlı toplumunun her kesiminde oldukça önemli değişimlerin gerçekleştiği bir dönemdir. Söz konusu dönemde gerçekleşmiş olan geniş kapsamlı dönüşümler Osmanlı klasik aile yapısını dahi -hem büyük şehirlerde hem de kırsal alanlarda- değişmeye zorlayarak toplumsal hayatı doğrudan etkilemiştir (Ortaylı, 2007, s. 19).

Bir edebi tür olarak romanın Osmanlı-Türk toplumunda ortaya çıkışı da Avrupa karşısında geri kalmış imparatorluğun idari, hukuki ve eğitim ile ilgili alanlarda Batı ile arasındaki gelişmişlik farkının kapatılması amacıyla yürürlüğe konan Tanzimat dönemine tekabül etmektedir. Bu süreçte Osmanlı aydınları edebiyatı toplumsal seferberlik için gerekli bir araç olarak görmüşlerdir (Seyhan, 2014, s. 46). Dolayısıyla Karpat’ın (2017, s. 76) da belirtmiş olduğu gibi modern Türk edebiyatı batılılaşma/modernleşme sürecinde Osmanlı toplumunun sosyal yapısını derinden etkileyen değişikliklere yönelik birtakım tepkileri içerisinde barındırmaktadır. Bu bağlamda söz konusu dönemde edebiyat, edebiyatçıları arasında Batı kaynaklı fikir akımları ile geleneksel düzen yanlısı tercihler çerçevesinde cereyan eden tartışmaların sürdüğü bir meca niteliğine bürünmüştür (Parla, 2016, s. 111). Ahmet Mithat Efendi, Ömer Seyfettin, Hüseyin Rahmi Gürpınar ile daha sonraki dönemde Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Sabahattin Ali gibi edebiyatçıları eserlerinde geleneksel Osmanlı ailesinin yeni toplumsal düzene karşı tepkilerini dile getirmişlerdir (Karpat, 2017, s. 76). Sonuç olarak “Tanzimat romanlarını, yıkılmakta olan imparatorluğun geleneksel değerlerini savunma çabası ile modernleşme yönündeki istek ve baskıların çerçevesinde bir ara düzlemde” (Günay Erkol, 2011, s. 151) yazılmış metinler olarak değerlendirmek mümkündür.

Erken Cumhuriyet döneminde de edebiyat siyasal ve kültürel devrimlerin (geniş kapsamlı dönüşümlerin) etkisi altında gelişimini sürdürmüştür. Cumhuriyet ile birlikte mutlakiyetçi yönetim

zihniyetinin temel dayanakları olan saltanat ve hilafet kaldırılmış, Batı bilimsel zihniyeti ve pozitivist düşünce toplumsal ve kültürel alanları da kapsayacak şekilde yerleştirilmeye çalışılmıştır. Böylece Türk modernleşmesinin iki temel sacayağı olan laiklik ve pozitivism Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte kurumsal ve ideolojik olarak hâkim değerler hâline getirilmiştir (Göle, 2011, s. 99). Bu bağlamda 1923 ile 1945 yılları arasında devlet düzeninde ortaya çıkan değişimlerin yanında Aydınlanma felsefesi ve laik bir dünya görüşü yönünde birey, toplumsal ilişkiler ve toplumsal düşünce yeniden ve çok yönlü bir şekilde şekillendirilmeye çalışılırken edebiyat en önemli araçlardan biri olarak işlevselleştirilmiştir (Karpaz, 2017, s. 145-146). Bu süreçte modern Türk edebiyatının gelişmesine katkı sağlamlarının yanı sıra toplumsal ve kültürel sorunlar karşısında da genel toplumsal ilgiyi artıran Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adıvar ve Reşat Nuri Güntekin en fazla öne çıkan yazarlar arasında yer almıştır (Karpaz, 2017, s. 158). Karpaz söz konusu dönemde devlet nezdinde edebiyata yönelik genel yaklaşımı şu sözleriyle değerlendiriyor: “Cumhuriyet, yaratıcı eserlerin hangi koşullar altında himaye göreceğini tarif etmişti. Bunlar eski rejimi mahkûm etmeli, milliyetçiliği ve modernliği yüceltmeli, vatanseverliği savunmalı, toplumun iyiliği için kişinin kendisini feda etmesi idealini ifade etmeli idi” (Karpaz, 2017, s. 146).

Karpaz'ın değerlendirmelerinden Cumhuriyet'in kuruluş döneminde yazılan edebiyat eserlerinin de tıpkı Osmanlı döneminde yazılmış olan ilk roman örnekleri gibi dönemin siyasal, kültürel ve toplumsal gelişmeleriyle doğrudan ilişkili metinler olduğu anlaşılmaktadır. Moran'ın (2001a, s. 323) da belirttiği gibi 1950'li yıllara kadarki süreçte *geleneksel* ile *modern olan* arasındaki karşıtlık bağlamında batılılaşma Cumhuriyet romanının temel sorunsalını oluşturmuştur. Hoca ile öğretmen, geleneksel ile modern, milliyetçi ile kozmopolit, gelenekçi ile batıcı ve mahalle ile apartman gibi karşıtlıklar erken Cumhuriyet devri Türk romanının olay kurgusunda ve karakterlerin oluşturulmasında Doğu-Batı paradoksunu simgeleyen temel karşıtlıklar olarak kullanılmıştır (Moran, 2001a, s. 324). Bu çalışmanın odak noktasını oluşturan *Melek Teyzeyle Sosyoloji ve İftira* adlı öykülerde geçerli olan modernlik olgusuna yönelik yaklaşımın da Cumhuriyet'in kuruluş döneminde geçerli olan temel karşıtlıklara benzer doğrultudaki siyasal, ideolojik ve kültürel çatışmaların modern Türk edebiyatı bağlamında halen geçerliliğini koruduğunu göstermektedir. Bununla birlikte Nihat Genç'in üretmiş olduğu eserlerin daha önce akademik bir incelemeye konu edilmemiş olması ise bulgular ve ulaşılmış olan sonuçlar bağlamında da bu çalışmayı öne çıkarıyor.

Sonuç olarak söz konusu tarihsel şartlar bağlamında Türkiye'de siyasal alanda farklı kesimlerce batılılaşma, modernleşme, çağdaşlaşma, İslam, kültür ve medeniyet algısı etrafında sürdürülen tartışmalar veya fikir çatışmaları edebiyat alanında doğrudan veya dolaylı olarak karşılık bulmuştur. Nitekim Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinden günümüze uzanan süreçte Türkiye'de edebiyatın gelişimi genel itibarı ile siyasal, toplumsal ve ekonomik gelişmelerle iç içe geçmiş bir şekilde farklı siyasal ideolojiler arasında bir çatışma alanı olma yönünde gerçekleşmiştir (Çayır, 2008, s. 24). Dolayısıyla bu durum Türkiye'de edebiyatın büyük ölçüde siyasal ve ideolojik mücadelelerin bir aracı konumuna indirgenmesine yönelik eğilimi kuvvetlendiren bir etkidir. Bir diğer ifadeyle Türkiye'nin tarihsel ve mevcut şartlarında ülkenin toplumsal ve siyasal gündeminden bağımsız bir edebiyat alanının varlığından söz etmek büyük ölçüde mümkün görülmemektedir. Böylece bu çalışma Genç'in geniş bir zaman dilimine yayılan bir süreçte üretmiş olduğu öykülerinden oluşan *Tek Tabanca* adlı kitabında yer alan *Melek Teyzeyle Sosyoloji ve İftira* adlı eserlerde dikkat çekici bir şekilde öne çıkan modernlik algısına odaklanmayı amaç edinmektedir. Söz konusu iki öykü Nihat Genç'in 24 adet öyküsünden oluşan *Tek Tabanca* adlı eser içerisindeki öykülerin *modernlik* başlığı temel alınarak *siyasal-bilimsel* bir yaklaşımla okunması sonucunda belirlenmiştir.

Jusdanis'in (1998, s. 77) belirttiği gibi edebiyat kültürel kimliklerin ortaya çıkışında ve bireylerin ortak bir kültürel kimlik çatısı altında bütünleşmelerinde oldukça önemli bir işleve sahiptir. Bu bağlamda *edebiyat kanonu* bir topluluğun üyelerini birbirlerine bağlayan kültürel anlatılardan ve hikâyelerden oluşmaktadır (Jusdanis, 1998, s. 76). Türkiye'nin modernleşme sürecinde üretilmiş olan kanonik metinlerin ortak özelliği ise Batı'ya benzeme ile Batı'dan farklı ve özgün niteliklere sahip olma şeklindeki *temel karşıtlık* olmuştur (Sancar, 2014, s. 126). Bu çerçevede Türkiye'de farklı siyasal akımların kendi seçkinlerince özenli şekilde seçilmiş olan edebiyat metinleri birtakım fikirlerin geniş kitlelere aktarılması amacıyla öne çıkarılmaya çalışılmıştır. Böylece Türkiye'de farklı kesimlere ait Kemalist, Ülkücü/Milliyetçi/Turancı, Sol/Marksist/Sosyalist ve İslamcı edebiyat kanonlarının varlığından söz etmek

mümkündür (Çıkla, 2007, s. 50). Bu teorik çerçeveye bağlı kalmak kaydıyla bu incelemede *Melek Teyzeye Sosyoloji* ve *İftira* adlı öykülerde düşünsel izleri aranmaya çalışılan modernliğe yönelik yaklaşımın ne doğrultuda olduğu sorusuna verilen yanıt ise söz konusu öykülerdeki ideolojik/siyasal altyapının Kemalist kanon içerisinde yer alan edebiyat metinleri ile büyük ölçüde örtüştüğü şeklindedir.

Kemalist edebiyat kanonu içerisine dâhil edilen eserler doğrudan Kemalist dönemde yaşamış ve Kemalist ideolojiyi geniş kitlelere yaygınlaştırmaya çalışmış olan edebiyatçıların üretmiş olduğu eserlerden oluşmaktadır. Kemalist edebiyat kanonuna karşı İslamcı edebiyatçılar ve düşünürler tarafından üretilmiş olan dini içerikli edebiyat eserleri ise İslamcılığın temel tezlerini edebiyat alanına aktaran kanonik metinlerdir. Söz konusu karşıtlıkta edebiyat siyasal ve kültürel alanlarda verilen mücadelenin bir aracı olma niteliğiyle öne çıkmaktadır (Çayır, 2008, s. 47). Bu doğrultuda bu çalışmaya da dayanak teşkil eden edebiyat ile siyasal olan arasındaki ilişkinin niteliği dikkat çekici bir şekilde öne çıkmakta ve somutlaşmaktadır. Bu bakımdan Türk siyasal hayatında geçerli olan çelişmeleri farklı kesimler tarafından öne çıkarılan edebiyat eserleri üzerinden de okumak mümkündür. Türkiye’de 1923 ile 1950 yılları arasındaki tek siyasal partili dönemde sınıflaşma süreci olgunlaşmış, çok partili siyasal hayata geçişle birlikte edebiyat alanında batılılaşma sorunsalı yerini mevcut düzene dönük yeni bir eleştirel yaklaşıma bırakmıştır (Moran, 2001b, s. 14). Türkiye’de Sol/Sosyalist/Marksist edebiyat kanonu içerisine dâhil edilebilecek yazarlar çok partili siyasal hayatın olgunlaşmasıyla birlikte köy yaşamını ve köyde yaşayan insanların problemlerini edebiyat eserlerinin gündemine taşımış olan toplumcu-gerçekçi aydınlardan oluşmaktadır. Çok partili siyasal hayatın gelişmesiyle birlikte ise tek parti döneminde güç kaybeden resmi milliyetçilik (Atatürk Milliyetçiliği) anlayışı dışındaki diğer milliyetçi hareketler veya yönelimler yeniden güç kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda Türkçülük akımının 1940’lardan itibaren yeniden güç kazanması dikkat çekici düzeye erişmiştir. Geçmişte üretilmiş olan edebî eserlerin de Türkçülük akımıyla ilintili olarak yeniden okumaya tabi tutulmasıyla Türk edebiyatında Türkçü-Turancı milliyetçi bir kanonun oluşturulmaya çalışıldığını belirtmek mümkündür. Bu çerçevede Türkçü ve milliyetçi kesimler belirli edebiyat eserlerini öne çıkarmaya çıkararak daha çok okunmalarını sağlamaya yönelik girişimlerde bulunmuşlardır. Nihai olarak farklı kesimler kendi siyasal, ideolojik ve kültürel yaklaşımları ile uyumlu eserleri gündemde tutmaya çalışarak bu eserlerin geniş kitleler tarafından okunmasını ve popülerleşmesini teşvik etme yönünde faaliyet gösterirken farklı yayınevleri de söz konusu eserlerin daha çok sayıda basılmasına öncelik vererek edebiyat alanının araçsallaştırılması sürecine dâhil olmuşlardır (Çıkla, 2007, s. 50).

Kemal H. Karpat’ın (2017, s. 72) belirtmiş olduğu gibi Türkiye’de siyasal ve ideolojik yönelimleri doğrultusunda temel bir ayrışma kriteri şeklinde *ilerici* ve *gerici* olarak nitelendirilen yazarların varlığı toplumdaki fikir ayrılıklarını gözler önüne seren oldukça önemli bir göstergedir; böylece kendilerini *ilerici* olarak görenler *gerici* olarak adlandırılan yazarların eserlerini okumazken, *gerici* olarak adlandırılan kesimler de diğer kesimin edebiyatçılarını görmezden gelmektedir. Bununla birlikte söz konusu karşıtlık kimi zaman karşılıklı yok sayma boyutuna dahi varabilmektedir. Siyasal ve kültürel konularda farklı kesimler arasında süregelmekte olan rekabet, çelişme ve karşıtlıklar doğrudan edebiyat alanında karşılığını bulmaktadır. Bu durum edebiyatı büyük oranda alttan alta veya çoğu zaman da açık bir şekilde farklı siyasal görüş veya ideolojilerin karşı karşıya geldiği bir mecra niteliğine büründürmektedir. Söz konusu karşıtlıkta edebiyatçıların üretmiş oldukları metinlerde modernliğe yönelik ne şekilde bir düşünsel/siyasal altyapının etkili olduğu sorusu ise çözülmesi gereken önemli bir problem olarak dikkat çekiyor. Çalışmanın devamında edebiyat ile siyaset arasındaki ilişkinin, yazarın modernliğe yönelik yaklaşımını açık bir şekilde gözler önüne seren nitelikleriyle öne çıkan *Melek Teyzeye Sosyoloji* ve *İftira* adlı öykülerine ne şekilde yansımış olduğu sorusuna yanıt aranmaya çalışılmaktadır.

Nihat Genç'in Kısa Yaşamöyküsü ve Eserleri

1956 yılında Trabzon'da doğan, çocukluğu ve ilk gençliği Trabzon'da geçen Nihat Genç ilkokulu İskender Paşa İlkokulu'nda, ortaokul ve liseyi ise Trabzon Ticaret Lisesi'nde tamamlamıştır. İstanbul İktisadi Ticari İlimler Akademisi'ne ve Ankara Bankacılık Okulu'na kayıt yaptıran Nihat Genç bu okullardan ayrıldıktan sonraki süreçte Ankara Sağlık İdaresi Yüksek Okulu'ndan mezun olmuştur. Gençlik yıllarında çeşitli gazete ve dergilerde çalışan, Sağlık Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı'nda ise toplam 9 yıl görev yapan Genç 20 yaşından itibaren Ankara'da yaşamını sürdürmektedir. 1980'li yılların sonunda ilk büyük kitap çalışmalarına başlayan Nihat Genç'in ilk romanı *Dün Korkusu*'dur. *Bu Çağın Soylusu* adlı romanında çalıştığı hastaneyi anlatan Genç 1990'lı yıllarda *Soğuk Sabun*, *Dar Alanda Tufan*, *One Man Show* ve *Ofli Hoca* kitaplarını yazar. 1993 yılında ilk olarak *Leman* ve *Öküz* dergilerinde yazan, *Leman* dergisinde 15 yıl boyunca denemeleri, hikâyeleri ve makaleleri yayınlanan yazar söz konusu dönemde geniş kitlelerce tanınmaya başlamıştır. Genç 2000'li yıllarda ABD'nin Irak'ı işgalinin hemen öncesinde sivil bir hareket olarak kurulan, farklı kesimlerden aydınların, gazetecilerin ve yazarların çeşitli etkinliklerde bir araya gelerek farklı kültürlerle ve siyasi gruplarla tanışmalarına ön ayak olmuş bir girişim olan Doğu Konferansı'nın başlatılmasına yönelik girişimlere öncülük etmiştir. Devlet tiyatrolarında oynanan *Çiçekleri Sarı Gıza Yedirdim* ve *Gavara* adlı oyunları da bulunan Nihat Genç'in ayrıca televizyon programlarındaki konuşmalarından oluşan *Veryansın* ve *Anadolu Yazarını Dinliyor* adlı kitapları da bulunmaktadır. Nihat Genç'in belli başlı eserlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: *Dün Korkusu* (1989, roman), *Bu Çağın Soylusu* (1991, roman), *Dar Alanda Tufan* (1993, roman), *Soğuk Sabun* (1994, roman), *Köpekleşmenin Tarihi* (1998, makale-hikâye), *Modern Çağın Canileri* (2000, makale-hikâye), *Arkası Karanlık Ağaçlar* (2001, makale-hikâye), *İhtiyar Kemancı* (2002, makale-hikâye), *Amerikan Köpekleri* (2004, makale-hikâye), *Edebiyat Dersleri* (2004, makale-hikâye), *Nöbetçi Yazılar* (2004, makale-hikâye), *Karanlığa Okunan Ezanlar* (2006, makale-hikâye), *Kavga Günleri* (2007, makale), *Yurttaşların Cinlerle Bitmeyen Savaşı* (2011, makale), *İşgal Günleri* (2011, makale), *Bizi Kandırası Umman Bulunmaz* (2012, makale-hikâye), *Tek Tabanca* (2014, hikaye), *İslamcı Erol nasıl Çıldırıldı?* (2015, roman).

Kısaca Nihat Genç'in Öykücülüğü

Merkezinde çoğunlukla kendi yaşamının yer aldığı öykülerinde kahramanlarını zor şartlar içerisinde hayata tutunmaya çalışan insanlardan seçen Genç öykülerin geçtiği ortamı ve toplumsal değişimi sosyolojik ve psikolojik nitelikli gözlemleriyle okuyucularına sunar. Siyasi ağırlıklı yazılarında sert bir üslubu tercih eden Genç öykülerinde de siyasal nitelikli kurguları tercih ediyor. Genç'in öykülerinin hemen hemen hepsi *anlatıcı-merkezli* bir şekilde kurgulanmıştır ve kurgulanan karakterlerin pek çoğunda yalnızlık ve çaresizlik duyguları dikkat çekmektedir. Gündelik hayatın içerisindeki modern dönem insanlarını merkeze alan öyküleri çoğunlukla kendisinin de bildiği, gördüğü veya içinde yaşadığı ortamlarda geçer. Bir diğer ifadeyle Genç hikâyelerini hayatının bir döneminde başından geçmiş olan veya gözlemlemiş olduğu olaylardan kurgular. Ayrıca öyküleri çoğunlukla çocukluk ve ilk gençlik yıllarının geçtiği şehir olan Trabzon ile hayatının önemli bir bölümünü geçirdiği Başkent Ankara'da geçer. Bu özellikleriyle öyküleri okuyucuda aynı zamanda birer anı izlenimi uyandırıyor. Üniversitedeki öğrencilik yılları ile Sağlık Bakanlığı'na bağlı hastanelerdeki memuriyeti süresince başından geçen olayların anlatıldığı öykülerin neredeyse tamamı Ankara'da geçmektedir. Kızılay, Hamamönü, Kurtuluş Parkı, Bentderesi, Ankara Kalesi ve Hacıbayram Camii söz konusu öykülerde ağırlıklı olarak seçilen mekânlar arasında yer alıyor.

Modernleşmek-Modernleşmemek Karşıtlığında Melek Teyzeyle Sosyoloji

Melek Teyzeyle Sosyoloji adlı öyküde modernlik sorunsalı ele alınmaktadır. Türk modernleşmesinin önünü tıkayan veya tamamlanmasını engelleyen hususların Melek Teyze ile oğlu Şadan ile arasındaki ilişki üzerinden çözümlendiği öykünün başkahramanı Şadan annesi tarafından şımartılarak büyütülen bir gençtir. Anlatıcı-yazarın Melek Teyze adlı komşularının oğlu olan Şadan her durumda kendisinin veya ailesinin başını belaya sokan, işsiz güçsüz ve sorumsuz biri olarak kurgulanmıştır. Buna rağmen Melek Teyze her

durumda ve şartta oğlu Şadan'ın arkasında durur. Melek Teyze bütün yanlışlarına rağmen oğlunu koşulsuz bir şekilde savunmakta ve sahiplenmektedir.

Öyküde bu durum *doğal aile* benzetmesi üzerinden çözümlenmektedir. *Öykünün ana fikri*, nasıl ki doğal ortamında bir canlı her durumda ve şartta yanlış veya doğru ayrımı yapmaksızın ve doğal dürtülerine uygun davranarak yavrusunu koruma eğilimi gösterirse modernleşemeyen insanın da pek çok durumda buna benzer dürtülerle davrandığı ve bu yaygın tavrın modernleşmenin önünü tıkamakta olduğudur. Anlatıcı-yazarın değerlendirmelerine göre kırk yıllık köşe yazarları dahi patronlarını eleştirmez veya eleştiremez; hepsi de doğal ailelerine sadık hizmetkarlardır (Genç, 2014, s. 23). Böylece *doğal aile* kimi zaman kardeş, kimi zaman patron, kimi zaman ise bir futbol takımı olarak bağlılık duyulan şeyin adı olarak değişkenlik gösteren bir kavram olarak açıklanmaktadır. Bu yaklaşımıyla yazar modernleşemeyen, modernliği içselleştiremeyen insanın doğal ailesine aykırı tavırlar geliştiremeyeceğini ve modern yakınlıklar geliştirmeyi başaramayacağını vurguluyor. Buna göre modernleşemeyen toplumlarda ilkel dürtüleriyle davranan insanlar doğal ailelerinden koptukları andan itibaren acı çekmeye başlayacaklardır. Öyküde anlatıcı-yazar bu durumu şu şekilde açıklıyor:

...dışarıdan bakınca toplum görüntüsü veren bu kalabalıklar tüm işlerini ‘doğal ailelerinin’ yakınları, tanıdıklarıyla görürler. Yasalar, danıştaylar, yüz tane modern kurum kursan da, onlar işlerini yakın, tanıdıkla kurar, orada var olurlar. Bir insanın evinin tam karşısına bin yataklı hastane kursan da, o önce telefonla tanıdık bir doktor arar, kendi başına hastaneye gidemez. Çünkü, doğal ailelerinin bilinçaltında hiç tanımadıkları insanların kendilerine yardım edebilecekleri düşüncesi oluşmamıştır... Hiç tanımadığımız, en uzak ülkelerdeki yoksullar için acı duymak, modern bir hissiyattır, ilkelerde bulunmaz... Hepimiz, çoluk çocuğu yakının rahatı için her modern kurumu, her toplumsal değeri pislik sinekleri gibi delik deşik ederiz... Modernleşmemizin önünü, dil, din, ırk milliyetçiliği değil bir milyon ikelliğinden çıkamayan aile, can havliyle sırf kendi aileleri için tanıdıklarına tutunarak toplumun tüm kurumlarına ahtapot gibi sarılmış, buradan bir yüzyıl daha çıkamayız... (Genç, 2014, s. 23).

Melek Teyzeyle Sosyoloji adlı öyküde insanın doğal dürtülerinden uzaklaşması modern olmanın en somut göstergelerinden biri olarak kurgulanarak öne çıkarılmaktadır. Öyküde geçen bu ifadelerden de açık bir şekilde anlaşıldığı üzere ailesinin koşulsuz sevgisini ve desteğini arkasına alan Şadan'ın başından geçenler üzerinden modernleşme -ya da modernleşememe- sorunsalını ele alan yazar hayvansal bir dürtünün egemen olduğu *doğal ailenin* tam karşısına modernlik olgusunu yerleştirirken bu kurguda *modernlik* doğal olanın karşısında yer alıyor. Hakikaten de sosyolojik mahiyetiyle modernlik toplumsal olanın kendiliğinden veya müdahalede bulunulmaksızın belirli bir düzene kavuşamayacağı varsayımına dayanır (Baumann, 2003, s. 132). Bu yönüyle “modernlik, insan tasarımı ve başarısının kadirimutlaklığı adına yazgıya ve tayine karşı bir isyandır” (Baumann, 2003, s. 94). Bununla birlikte *modernlik* geleneksel toplumsal yapıların modernitenin gelişimi doğrultusunda rasyonelleşeceği öngörüsüne dayanır (Göle, 2007, s. 60-61).

Modernite ile ortaya çıkan yeni yaşam biçimleri daha önceki dönemlerde eşi benzeri görülmemiş bir nitelik farkı ile geleneksel toplumsal düzen tiplerinin gündemden düşmesine yol açan modernliğe özgü geniş kapsamlı değişim karakteristiklerini beraberinde getirmiştir (Giddens, 1996, s. 4). Bu yönüyle *modernlik* geleneksel olanın toplumsal yaşam üzerindeki geçmişten bugüne uzanan etkisinin ve bireyler arası ilişkileri açıklayıcı niteliğinin sona erdirilmesi ve onun yerine rasyonel/akılcı bir düşünsel temellendirmenin geçerlilik kazanması anlamına gelir (Giddens, 2006, s. 48). Batı dünyasında ortaya çıkışı itibarı ile modernlik yaklaşımı akılcılığın, birtakım geleneklerin, adetlerin ve yerleşik toplumsal ilişkilerin modern-öncesi dönemde geçerli olan etkisini sona erdireceğini ve söz konusu dönüşümün tarihsel olarak kaçınılmaz olduğunu varsayar (Touraine, 2002, s. 25). Bir diğer ifadeyle modernleşen bir toplum alışlagelmiş değerlerin, gelenekselleşmiş birtakım normların süregelen etkisinin ve geçerliliğinin ortadan kalkmaya başladığı bir toplumdur (Yücekök, 1987, s. 89).

Buna karşın öyküde Melek Teyze'nin -doğru veya yanlış şekilde davranmış olmasına dikkat etmeksizin- oğlu Şadan'a her koşulda kol kanat gemesi insanoğlunun ilkel dürtülerinden kaynaklanmaktadır. Oysa öykünün ana fikri yalnızca ilkel dürtülerinden kurtulan modern insanın kendi doğal ailesinden olanların doğrularının ve yanlışlarının ayrımını idrak etme yeteneğine kavuşabileceği

şeklinde. Genç'in modernleşme teması etrafında kurgulanan bu kısa öyküsü Melek Teyze'nin, oğlu Şadan'ın düştüğü zor bir durum üzerine kendisiyle konuşan anlatıcı-yazara cevabı ile karamsar bir şekilde sona eriyor. Melek Teyze'nin anlatıcıya cevabı Türkiye'deki modernleşme deneyiminin temel problemlerini açığa çıkarır niteliktedir: "Oğlum, sizin beyniniz yıkanmış, sizden artık bu memleketi beş kuruş fayda gelmez... Kitapta bile yazıyor, oğul, ananın sözünden çıkmayacak, gelsin otursun dizimin dibinde, ben bu yaşlı halimle çalışır, bakarım ona!" (Genç, 2014, s. 23).

Görüldüğü üzere Melek Teyze oğlunun bütün hatalarına rağmen onu her koşulda desteklemeye devam ederek her şeye rağmen gelip kendisiyle birlikte yaşamasını istemektedir. Bu çerçevede öyküde ilkel dürtülerinden kurtulamadığından modern bireye özgü tavırlar geliştiremeyen bir karakter olarak kurgulanan Melek Teyze oğlunun sayısız yanlışlarına rağmen *doğal aile* benzetmesiyle açıklanan koşulsuz sevgisini inatla sürdürmeye devam eden ve çocuğuna kol kanat geren bir annedir. Nihayetinde bu kurguda Melek Teyze *doğal aile* bağlılıklarının ötesine geçemeyen ve bu nedenle de modern tavırlar geliştiremeyen bir karakter olarak yer almaktadır.

İkellik-Modernlik Karşıtlığında İftira

İftira genç bir doktor tarafından Nihat Genç'e yazılan bir mektup üzerinden *taşra, ikellik ve modernlik kavramları* etrafında kurgulanmış olan bir öyküdür. Öykünün anlatıcı-kahramanı taşraya atanan, annesinin telkinleriyle ve isteğiyle yurtdışına gitmeyi hayatında ilk kez Anadolu'ya giden yeni mezun, genç bir tıp doktorudur. Genç doktor ilk görev yeri olan Karadeniz'in bir köyünde pek çok sorunla karşılaşır. İlk olarak doktorun birtakım *kentli tavırlarından* rahatsız olan köy halkı onu yörenin nüfuz sahibi ileri gelenlerine şikâyet eder. Ayrıca köy halkı doktor hakkında dedikodu çıkarır; doktorun torpilli olduğu köyde dilden dile yayılır. Bir diğer durumda hasta bir hayvanı silahla vurduktan sonra satırla boynunu kesen yaşlı bir kadının sert ve duygusuz tavrı doktorun tüylerini diken diken eder; alışık olmadığı bu durum ve buna benzeyen başka durumlar onu ruhsal olarak altüst eder. Bununla birlikte öyküde particilik yapan köy halkı çocuklarını iyi bir işe yerleştirmek için çabalayıp durmaktadır. Ayrıca köyde iftira çok yaygındır; neredeyse herkes birbirine iftira atar. Her şeye rağmen görev yerine kendi çabasıyla bir nebze de olsa alışmaya başlayan doktor sevinçle annesini, kız kardeşini ve teyzesini görev yaptığı köye çağırır. Annesi, kız kardeşi ve teyzesinin birlikte köye geldikleri gün köyde doktorun aleyhinde bir yalan haber dilden dile yayılır. Bu defa köydeki iftiranın hedefindeki kişi öykünün kahramanı olan genç doktordur. Doktorun tansiyon hastası olan annesi oğlu hakkındaki söylentileri öğrendiği anda hayatını kaybeder; kız kardeşi ise olayın şokunu üzerinden atamarak kekeme kalır. Öykü ilk görev yeri olan köyde başından geçen olaylar nedeniyle genç doktorun taşradaki yaşam şekline ve yeni başladığı mesleğinden soğuyarak insani-toplumsal-mesleki ideallerini yitirmesiyle sona eriyor. Genç doktor ilk görev yeri olan köyde yaşadıklarını şu şekilde değerlendiriyor:

Bunları size yazarken ağzımın içinde yemyeşil bir zehir. Yüreğimde yemyeşil bir zehir. Dünyanın sonunu gördüm. Tiksindim bu insanlardan, taşradan, hizmetten, doktorluktan. Söyleyecek laf bulamıyorum (Genç, 2014, s. 224).

Siz Nihat Genç, ders aralarında okurdum sizi. Ne diyor bu oğlan derdim, hep. Cahilliğin ne olduğunu insan kurban vermeden anlayamıyor. Hiç kimseye bağırarak, küfredecek halim yok, artık hiçbir şey umurumda değil. Düşünüyorum, annem beni ne meşakkatlerle okuttu. O okul yılları bitmek bilmedi. Sonra birileri bizi bu cehennem kuyusundan içeri atıverdi... (Genç, 2014, s. 225).

Öykünün geçtiği Karadeniz köyü yemyeşil bir zehir şeklinde nitelendirilerek *kuralsızlığın ve düzensizliğin* geçerli olduğu bir mekân şeklinde, modernliğin tam karşısında konumlandırılıyor. Bu kurguda *taşra* modern olmayı, düzensizliği ve müphemliği simgelemektedir. *İftira* adlı öykü anlatıcı-kahramanın taşrada daha önce hiç bilmediği veya karşılaşmadığı olumsuzluklarla yüz yüze gelerek ideallerini

yitirmesiyle sona eriyor. Bu içeriğiyle öyküde *aydınlar ile halk* ve *taşra ile kent* arasındaki kültürel çatışma teması işlenmektedir.

Köy halkı ile genç doktor arasında kurulmak istenen karşıtlık *The Lonely Crowd: A Study of the Changing American Character* başlıklı sosyolojik çalışmada toplumsal düzen ile bireysel karakter yapıları arasındaki ilişkinin niteliği bağlamında *gelenek-yönelimli*, *içten-yönlendirilen*, *dıştan-yönlendirilen* ve *otonom (özerk) birey* olmak üzere dört farklı toplumsal yapı üzerinden geliştirilmiş olan geniş kapsamlı birey tipolojisi üzerinden de takip edilebilir¹. Bunlardan ilki *gelenek-yönelimli birey tipidir*. Geleneklere bağlılık düzeyi yüksek olan ve kendisini toplumdan ayrı göremeyen bu birey tipi toplumsal ve kültürel geleneklerle uyumlu bir şekilde yaşamını sürdürür (Riesman, Glazer ve Denney, 1989, s. 8). Öyküdeki köy halkı *gelenek-yönelimli birey tipi* ile örtüşür. Bir diğeri, geleneksel düzenin değişmeye başlamış olduğu toplumlarda geçerli olan *içten-yönlendirilen tiptir*. Geleneklerin bireyler üzerindeki belirleyiciliğinin ortadan kalkmaya başladığı geçiş aşamasındaki toplumlarda ortaya çıkan *içten-yönlendirilen tipin* davranışlarının ve tutumlarının şekillenmesinde geleneklerin yerine erken yaşta içselleştirilmiş olan birtakım normlar ve değerler etkilidir (Riesman, Glazer ve Denney, 1989, s. 8). Dış otoriteye dayanan *dıştan-yönlendirilen tip* ise niceliksel olarak nüfusun azalmaya başlamış olduğu sanayileşmiş toplumlarda ortaya çıkan ve toplumdaki diğer bireylerin kendisinden beklentilerine uygun davranan bireylere tekabül eder (Riesman, Glazer ve Denney, 1989, s. 8). Çalışmada son olarak açıklanan ise *otonom (özerk) birey tipidir* (Riesman, Glazer ve Denney, 1989, s. 249-260). Kendi hayatını kendisi yönlendiren ve hangi toplumsal kurallara uygun davranacağına yine bizzat kendisi karar veren bilinçli bir özne olarak *otonom (özerk) birey tipi* toplumsal değişmeye olumlu yönde katkıda bulunur (Kongar, 2016, s. 116).

Söz konusu tipoloji çerçevesinde modernlikle uyumlu olan birey esas olarak *otonom (özerk) birey tipidir*. Bu yönüyle toplumsal değişmeye kaynaklık eden *otonom (özerk) birey* modern bireyle örtüşür. Modern olanın tam karşısında ise *gelenekler tarafından yönlendirilen birey tipi* yer almaktadır. Dolayısıyla *gelenek-yönelimli birey tipi* modern olanın tam karşı kutbuna denk düşer. Bu değerlendirmeler çerçevesinde *İftira* adlı öyküde modern olmayan toplum yapısının geçerli olduğu bir çevrede yaşayan köy insanı *gelenek-yönelimli tipe* karşılık gelirken genç doktor *otonom (özerk) birey tipi* ile örtüşmektedir. Böylece öyküde *köy halkı ile genç doktor* arasındaki kültürel çatışmayı geleneksel olan ile modern olan arasındaki çok yönlü bir kültürel uyumsuzluk şeklinde okumak da mümkündür.

Alıntılanan sosyolojik çalışmadaki birey tipolojisi bağlamında *otonom (özerk) birey* olan genç doktorun ideallerini yitirerek köyden (taşradan) uzaklaşması modernleşme sürecinin köye sirayet edememesi ve böylece köyün kendine özgü durağanlığıyla baş başa bırakılması anlamına gelir. Öyküde modern birey köyde yaşamayı denemiş, bu doğrultuda elinden geleni yapmış; ancak köydeki ilkel-geleneksel olan yaşam biçimi karşısında yılgınlığa düşerek geri çekilmiştir. Böylece öyküde yeniliğin taşıyıcısı durumundaki *özerk (modern) bireyin* kaçışıyla kendi hâline bırakılmış olan köy cehaletin ve ilkelliğinin gücünün kırılamadığı durağan, kapalı bir yaşam alanı olarak kurgulanmıştır. Sonuç olarak bu kurguda modern olan, geleneksel olan karşısında mağlup olmuş ve şehre-özgü kısıtlı bir kültürel alan olarak kalmıştır. Sosyolojik bakımdan köyün tam karşısında gündelik hayatın modern normlara ve kurallara uygun olarak düzenli bir şekilde devam ettiği bir yaşam alanı olan *şehir* gelişmişliği ve modernliği simgeler. Böylece *modern* ile *geleneksel* arasındaki karşıtlıkta şehir modernleşmiş olandır. Buna karşın öykünün geçtiği mekân olan köy geri kalmış ve dolayısıyla modern pratiklerin geçerli olmadığı bir yaşam alanı olarak kurgulanmaktadır. Bu bağlamda köy,

...insanların ilkel yaşama ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş, müstahsil insanların meydana getirdikleri bir topluluktur. Yaşama ihtiyaçlarını karşılamak için kurulmuş tabii bir düzen içinde hayatını sürdürür. Eğer köy dışardan veya kendi içinden sosyal, ekonomik ve kültürel bir etki görmezse durgun bir şekilde yaşamaya devam eder (Karpat, 2017, s. 73).

¹ Riesman, Glazer ve Denney'in sözü edilen çalışmalarında toplumsal düzen ve bireysel karakter yapıları arasındaki ilişki bağlamında geliştirmiş oldukları birey tipolojisinin, bu çalışmada da yararlanılmış olan, sosyolojik ve öz bir açıklaması için yararlanılabilir: Emre Kongar. (2016). Demokrasi ve Laiklik: Özgürlüğün İki Temel Koşulu. 8. basım. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Oysa modernleşme geleneksel toplum hayatında etkili olan birtakım rollerin, statülerin ve değerlerin işlevini ve önemini yitirmesine yol açan bir süreçtir (Sarıbay, 2001, s. 53). Modern olmak veya modernlik aklın rehberliğinde toplumların en nihayetinde rasyonalize olacağı varsayımına dayanır. Bir diğer ifadeyle *modernlik* gündelik hayatın işleyişinde başat unsurlar olan geleneksel değerlerin kaçınılmaz olarak ortadan kalkacağı iddiasını içerir (Sarıbay, 2001, s. 86). Buna karşın öyküde kendi haline bırakılmış veya gelişmemiş bir yer olarak cehaleti simgeleyen köy anlatıcı-kahramanın ideallerini yitirdiği ilkel bir yaşam alanı olarak kurgulanmıştır. Böylece modernliğin ulaşmadığı köy *ilkel ve geri kalmış bir kültürel yaşam alanı* olarak öne çıkarılmaktadır.

Erken Cumhuriyet dönemi edebiyatçılarından Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun 1932 tarihli *Yaban* adlı romanı ile Reşat Nuri Güntekin'in 1928 tarihli *Acımak* adlı romanı da Anadolu'ya giden aydınların modern olmayan, ilkel yaşam koşulları karşısında ideallerini yitirerek köy halkına yabancılaşması şeklindeki bir tema üzerine kurgulanmış edebiyat eserleridir (Şenderin, 2011, s. 118-120). Karaosmanoğlu *Yaban* adlı romanında bir taraftan köydeki yaşamın geri kalmışlığını ve köylülerin cehaletini, diğer taraftan da köylüler ile dönemin aydınları arasındaki ayrılığı ve yabancılaşmayı ortaya koymaya çalışmakta (Karaömerlioğlu, 2006: 159), söz konusu yabancılaşmayı ortadan kaldırmak ve köylüleri aydınlatmak konusunda ise bizatihi aydınların sorumluluklarına vurgu yapmaktadır (Karaömerlioğlu, 2006, s. 160). Reşat Nuri Güntekin'in *Acımak* adlı romanında ise romanın kahramanlardan biri olan Mürşit Efendi Anadolu'daki görevi sırasında iftiraya uğrayan, görevi nedeniyle bulunduğu yere bir türlü uyum sağlayamayan ve başından geçen olaylar neticesinde bireysel umutlarını ve toplumsal bağlılıklarını yitiren bir kimse olarak kurgulanmıştır (Güntekin, 86-87).

İftira adlı öykü de daha önce hiç görmediği köy hayatına alışmaya çalışan genç ve idealist bir doktorun bütün iyi niyetli çabalarına rağmen köydeki ilkel/geleneksel toplumsal düzen karşısında ideallerini yitirmesiyle sona ermesi bakımından *Yaban* ve *Acımak* adlı romanlara benzeyen bir olay kurgusuna sahiptir. Söz konusu durum aynı zamanda aydınlar ile halk arasındaki kültürel çatışmayı da yeniden gündeme getirir. Bu yönüyle günümüzün Türk edebiyatçılarından biri olan Nihat Genç'in *İftira* adlı öyküsünde de yer alan söz konusu içeriğin Cumhuriyet'in kuruluş döneminde edebiyat metinlerinde karşılık bulan *ilkel taşra* ile *modern şehir* karşıtlığı şeklindeki tema ile benzerliği dikkat çekici düzeydedir. Bu çerçevede *İftira* adlı öyküde Türk modernleşmesinin tamamlanmamış veya eksik kalan niteliği bir kez daha açığa çıkar; o da şudur: *Modern olanın taşraya sirayet edememiş olması*. Söz konusu durum Niyazi Berkes'in (1975, s. 132-133) tarım ve vergi reformlarının yapılmaması nedeniyle köy ile kent arasındaki gelişmişlik farkının iyice yerleşmesi ve bu uyumsuzluğun *köylü milletin efendisidir* sözü ile kabul gören klasik Kemalist-Aydınlanmacı söylemin/anlayışın anlamını ve geçerliliğini kaybetmiş olduğu şeklindeki yapısal değerlendirmeleriyle de örtüşmektedir.

Öyküde taşradaki insanlar cahil ve eğitimsizdir; bu kurguda taşra, cehaleti simgeleyen ve geri kalmış bir yaşam alanı olarak tasvir edilmektedir. Genç'in *İftira* adlı öyküsünde taşranın Cumhuriyet'in kuruluş dönemindeki edebiyat metinlerinin kurgusuyla örtüşen bir biçimde yine modern olmayan, ilkel ve geleneksel bir yaşam biçiminin modern olana inatla sürdüğü bir mekân olarak tasvir edilmiş olması söz konusu dönemde üretilmiş olan ve *Kemalist kanon* içerisinde yer alan edebiyat metinleri ile *İftira* adlı öykü arasındaki tematik sürekliliği açıkça gözler önüne sermektedir.

Sonuç

Bu çalışmada -kuramsal ve tarihsel yönleriyle edebiyat ile siyaset arasındaki ilişkiden hareketle- üretilmiş olduğu edebi metinler daha öncesinde akademik bir incelemeye konu edilmemiş bir edebiyatçı olan Nihat Genç'in *Melek Teyzeyle Sosyoloji* ve *İftira* adlı öyküleri modernlik-ilkellik, köy-şehir, geleneksel birey-özerk birey şeklindeki karşıtlıklar üzerinden incelenmeye çalışılmıştır. Böylece bu çalışmanın Genç'in eserlerine yönelik akademik bir ilgiyi ortaya çıkarabilecek bir başlangıç olma niteliğini içerisinde barındırdığını belirtmek mümkündür. Edebiyat ile siyaset arasındaki ilişki bağlamında yazar her iki öyküsünde de Türkiye'de *Kemalist kanon* içerisine dâhil edilebilecek olan edebiyat eserlerindeki yaklaşımla uyumlu bir şekilde modern olandan yana tavır alır. Her iki öyküde de modern olmak ilkel dürtülerin, kuralsızlığın ve müphemliğin karşısında konumlandırılmaktadır. *Melek Teyzeyle Sosyoloji* adlı öyküde

doğal aile benzetmesi üzerinden Türk modernleşmesinin önünü tıkayan ilkel bağlardan söz edilmektedir. Öyküde modern kurumların modern bireyleri gerektirdiği, aksi durumlarda söz konusu kurumların işlevlerini yerine getirmelerinin de mümkün olamayacağı anlayışı vurgulanmaktadır. Bir diğer ifadeyle öyküde okuyucuya yalnızca modern bireylerin ilkel dürtülere dayanan doğal aile bağılıklarının ötesine geçerek toplumdaki diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler geliştirebileceği mesajı iletilmektedir.

İftira adlı öyküde ise ilkel olan ile modern olan arasındaki uyumsuzluk köy halkı ile genç doktor arasındaki karşıtlıklar üzerinden çözümlenmektedir. Genç doktor ilk görev yeri olan köyde başından geçenler nedeniyle ideallerini yitirmekte ve en sonunda köyü terk etme kararı almaktadır. Bu kurguda köyü terk eden doktor *geleneksellik* ile aynı düzlemde ele alınmış olan *ilkellik* karşısında mağlup olan modernliği temsil eder. Bir diğer ifade ile genç doktorun öykünün geçtiği köyden ayrılması köyün ilkellik ve gerilik içerisinde bırakılması anlamına gelmektedir. Sonuç olarak pek çok olumsuz deneyimler neticesinde köyden ayrılan genç doktorun -yani *modern olanın*- köyü terk etmesini, köyün ilkelliğinin ve kültürel durağanlığının -geleneklerden de kaynaklanan bir güçle- modern olan karşısındaki önlenemeyen zaferi şeklinde okumak yanlış olmayacaktır.

Kaynakça

- Akşin, S. (2016). *Kısa Türkiye tarihi* (21. Basım). İstanbul: Türkiye İş Bankası.
- Baumann, Z. (2003). *Modernlik ve müphemlik* (İ. Türkmen, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Berkes, N. (1975). *Türk düşününde batı sorunu*. İstanbul: Bilgi.
- Çayır, K. (2008). *Türkiye’de islâmcılık ve islâmi edebiyat: Toplu hidayet söyleminden yeni bireysel müslümanlıklara*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Çıkla, S. (2007). Türk edebiyatında Kanon ve İnkılâp Kanonu. *Muhafazakâr Düşünce* 4(13-14), 47-68.
- Eagleton, T. (1996). *Literary theory: An introduction*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Genç, N. (2014). *İftira. Tek tabanca*. İstanbul: April.
- Genç, N. (2014). *Melek tezyeyle sosyoloji* [Öykü]. Tek Tabanca. İstanbul: April.
- Giddens, A. (2006). *The consequences of modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Göle, N. (2007). Batı dışı modernlik: Kavram üzerine. T. Bora & M. Gültekinil (Yay. haz.), *Modern Türkiye’de siyasi düşünce: Modernleşme ve batıcılık. Cilt 3 içinde* (ss. 56-67). İstanbul: İletişim.
- Göle, N. (2011). *Melez desenler: İslam ve modernlik üzerine*. İstanbul: Metis.
- Günay-Erkol, Ç. (2011). *Osmanlı-Türk romanından Çağdaş Türk Romanına kadınlık: Değişim ve dönüşüm. Türkiyat Mecmuası* 21(2), 147-175.
- Güntekin, R. N. (Tarihsiz). *Acımak* (32. Basım). İstanbul: İnkılap.
- Jameson, F. (2011). *Siyasal bilinçdışı* (Y. Aloğan & M. Varlık, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Jusdanis, G. (1998). *Gecikmiş modernlik ve estetik kültür: Milli edebiyatın icat edilişi* (T. Birkan, Çev.). İstanbul: Metis.
- Karaömerlioğlu, A. (2006). *Orada bir köy var uzakta: Erken Cumhuriyet Döneminde köycü söylem*. İstanbul: İletişim.
- Karpat, K. H. (2017). *Osmanlı’dan günümüze edebiyat ve toplum* (3. Basım) (O. G. Ayas, Çev.). İstanbul: Timaş.
- Kongar, E. (2016). *Demokrasi ve laiklik: Özgürlüğün iki temel koşulu* (8. Basım). İstanbul: Remzi.
- Madran, C. Y. (2012). *Modern İngiliz romanında Mikhail Bakhtin*. İstanbul: Gündoğan.
- Moran, B. (2001a). *Türk romanına eleştirel bir bakış-1: Ahmet Mithat’tan Ahmet Hamdi Tanpınar’a* (10. Basım). İstanbul: İletişim.
- Moran, B. (2001b). *Türk romanına eleştirel bir bakış-2: Sabahattin Ali’den Yusuf Atılgan’a* (7. Basım). İstanbul: İletişim.
- Ortaylı, İ. (2007). *Batılılaşma yolunda* (4. Basım). İstanbul: Merkez Kitaplar.
- Parla, J. (2016). *Babalar ve oğullar: Tanzimat romanının epistemolojik temelleri* (12. Basım). İstanbul: İletişim.
- Riesman, D., Glazer, N ve Denney, R. (1989). *The lonely crowd: A study of the changing american character*. New Haven and London: Yale University Press.
- Sancar, S. (2014). *Türk modernleşmesinin cinsiyeti: Erkekler devlet, kadınlar aile kurar* (3. Basım). İstanbul: İletişim.
- Sarıbay, A. Y. (2001). *Postmodernite, sivil toplum ve İslâm* (3. Basım). İstanbul: Alfa.
- Seyhan, A. (2014). *Dünya edebiyatı bağlamında modern Türk romanı: Kesişen yazgıların hikayesi* (E. Irmak, Çev.). İstanbul: İletişim, 2014.

- Şenderin, Z. (2011). “*Türk Romanında Taşra: Toplumsal Yapılanma, Aydınlar ve Yabancılaşma.*” Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi 18.2 (2011): 115-136.
- Touraine, A. (2002). *Modernliğin Eleştirisi*. Çev. Hülya Tufan. 4. basım. İstanbul: Yapı Kredi.
- Yücekök, A. N. (1987). *Siyaset'in Toplumsal Tabanı (Siyaset Sosyolojisi)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.